

Instytut Pamięci Narodowej - Białystok

<https://bialystok.ipn.gov.pl/pl1/sledztwa/sledztwa/oddzialowa-komisja-w-bi/31513,Sledztwa-w-toku.html>
2021-02-27, 02:44

Śledztwa w toku

Zbrodnie komunistyczne

1. Śledztwo w sprawie przestępstw, w tym między innymi zabójstw i pozbawień wolności połączonych ze szczególnymi udręczeniami popełnionych w latach 1944-1954 przez niektórych funkcjonariuszy WUBP i PUBP w Białymstoku i strażników więzienia w Białymstoku (S 21/00/Zk)

Materiały postępowania zawierają się w 56 tomach akt głównych. Do chwili obecnej w zasadzie zakończono zdecydowaną większość czynności związanych z poszczególnymi wątkami. Przeprowadzone w maju i listopadzie 2014 r. czynności poszukiwawcze w części pomieszczeń piwnicznych budynku administracyjnego Aresztu Śledczego w Białymstoku doprowadziły do odnalezienia kompletnych szkieletów sześciu osób (z dużym prawdopodobieństwem ofiar zbrodni popełnionych przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego) oraz drobnych kości następnej osoby lub osób. Z uwagi na istniejące materiały dowodowe należy założyć, że w kolejnych pomieszczeniach piwnicznych budynku znajdują się dalsze pochówki (dotychczas zbadano około 20 % piwnicy). Podczas prac przeprowadzonych w maju 2014 r. zabezpieczono także fragmenty odzieży (marynarka tweedowa, kamizelka wełniana i spodnie), jak również medalik oraz portfelik z zawartością prawdopodobnie dokumentów. Przedmioty te przekazano biegłemu, celem konserwacji. Odnaleziono także spiek amunicyjnych łusek i skorupy granatu ręcznego, które przekazano do Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego Komendy Głównej Policji w Warszawie. Nadmienić należy, iż pobrano próbki materiału genetycznego zmarłych do ewentualnych badań identyfikacyjnych. Podczas drugiego etapu prac zabezpieczono także dowody rzeczowe w postaci m. in. guzików i amunicji. Dokonano ich oględzin, a amunicję przekazano do CLK KGP w Warszawie, celem przeprowadzenia stosownych badań.

W 2016 r. skoncentrowano czynności na poszukiwaniu szczątków ofiar zbrodni funkcjonariuszy państwa komunistycznego. Na przełomie sierpnia i września przeprowadzono wstępny rekonesans na terenie posesji, znajdujących się w Białymstoku, przy ul. Gedymina. Na jednej z nich odkryto płytko pod ziemią zarysy jam grobowych. Zabezpieczono także czaszkę i szkielet ludzki, odnalezione na stropach jam grobowych, które przekazano do badań sądowo-medycznych oraz pobrania materiału DNA. Potwierdzono w ten sposób wcześniejszej ustalenia procesowe oraz dane z zebranych dokumentów archiwalnych, z których wynika, że w 1946 r. w badanym rejonie

funkcjonariusze państwa komunistycznego dokonywali potajemnych pochówków zwłok, przywożonych z więzienia w Białymstoku. Prace we wskazanych miejscach będą kontynuowane. W listopadzie i grudniu 2016 r. przeprowadzono ostatni etap czynności procesowych w pomieszczeniach piwnicznych Aresztu Śledczego w Białymstoku, przy ul. Kopernika 24, gdzie w 2014 r. odnaleziono szkielety sześciu osób oraz drobne kości. W jednym z pomieszczeń odkryto jamę grobową, w której znajdowały się szczątki czterech osób. Na dwóch czaszkach stwierdzono ślady postrzałowe metodą tzw. katyńską, zaś zły stan kośćca nie pozwolił na wstępne określenie przyczyn śmierci dwóch pozostałych. Szkielety ludzkie przekazano do badań sądowo-medycznych i zlecono pobranie z nich materiału genetycznego. Ponadto na terenie jednego z cmentarzy wojskowych w Białymstoku ustalono cztery charakterystyczne, prostokątne zagłębienia terenu, na alejce między grobami. Z uzyskanych materiałów dowodowych wynika, że w drugiej połowie lat czterdziestych XX w. we wspomnianej okolicy funkcjonariusze państwa komunistycznego przeprowadzali potajemne pochówki zabitych lub zmarłych członków podziemia niepodległościowego. Podjęte zostaną czynności procesowe, zmierzające do ich zweryfikowania i ewentualnego wydobycia zwłok.

W dniach 12-22 września 2017 r. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Białymstoku wraz z Biurem Poszukiwań i Identyfikacji IPN prowadziła kolejny etap prac poszukiwawczo-ekshumacyjnych w okolicach cmentarza prawosławnego przy ul. Wysockiego w Białymstoku. Zlokalizowano kolejne dwa groby pojedyncze i dwa masowe, w których łącznie odnaleziono szczątki 21 osób i drobne kości, należące do jeszcze dwóch osób. Na części z nich stwierdzono ślady od postrzałów z broni palnej. Przy ofiarach odnaleziono artefakty: fragmenty odzieży, butów, guziki (w tym wojskowe) oraz pociski najprawdopodobniej pochodzące z broni typu TT lub PPSz. Ze szczątków pobrano materiał DNA do badań porównawczych, a po wstępnych oględzinach zostaną one przekazane do badań sądowo-medycznych. Wyniki prac potwierdziły informacje pochodzące ze źródeł archiwalnych oraz z przesłuchań świadków. Prace poszukiwawcze w tym rejonie będą kontynuowane w następnym roku.

W trzeciej dekadzie czerwca 2018 roku przeprowadzono kolejny etap prac ekshumacyjnych na dwóch prywatnych posesjach w Białymstoku, w okolicach cmentarza prawosławnego przy ul. Wysockiego. W pracach uczestniczył Zespół Biura Poszukiwań i Identyfikacji IPN.

Na pierwszej z tych posesji odkryto dwa masowe groby. Podjęto z nich szczątki dwunastu osób. Wstępnie stwierdzono na kośćcu większości denatów ślady obrażeń, w tym postrzałów czaszek.

Na drugiej z posesji odkryto cztery groby. Podjęto z nich szczątki dziesięciu osób. Wstępne oględziny wskazują, że powodem śmierci denatów były postrzały czaszek.

Ze wszystkich szczątków został pobrany materiał biologiczny na potrzeby identyfikacyjnych badań genetycznych .

Przy odjętych szczątkach zabezpieczono liczne artefakty, m.in.. pozostałości amunicyjne, szkaplerze, różańce, obuwie denatów. Przedmioty te zostały podane konserwacji i specjalistycznym badaniom.

W dniach 6-8 maja 2019 roku kontynuowano prace ekshumacyjne z udziałem ekipy archeologicznej Biura Poszukiwań i Identyfikacji IPN na jednej z prywatnych posesji w Białymstoku położonych przy ulicy Gedymina. Z grobów podjęto szczątki czterech młodych osób (według antropologa w wieku nieprzekraczającym 22-25 lat). Wszyscy denaci mieli ślady obrażeń postrzałowych czaszek. Przy szczątkach odnaleziono kilka guzików, pocisk najpewniej od amunicji kalibru 9 mm, medalik -szkaplerzyk.

2.Śledztwo w sprawie przesiedleń ludności cywilnej okupowanego regionu białostockiego na tereny Związku Radzieckiego w okresie od 1939 do 1941 r. (S 32/00/Zk).

Postępowanie w sprawie wywozek mieszkańców białostoczczyzny w głąb Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich prowadziła od 1990 r. była Okręgowa Komisja Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Białymstoku. Do chwili obecnej przesłuchano w sumie ponad 3000 świadków - osób, które w latach 1939 - 1941 były wywiezione na tereny b. ZSRR. Świadkowie opisywali trudy trwających kilka tygodni podróży na wschód. Ciężkie warunki życia w miejscach zakwaterowania. Głód i choroby panujące wśród wywiezionych. W dalszym ciągu gromadzone są materiały dokumentujące przedmiot śledztwa. Prowadzi się działania zmierzające do ustalenia osób odpowiedzialnych za wywózki z Białostoczczyzny. Zebrano materiały wskazujące osoby, które w latach 1939 - 1941 pełniły funkcje we władzach radzieckich w regionie białostockim. Ponadto w oparciu o zgromadzone materiały dokonywany jest szczegółowy wykaz deportowanych osób. W dniu 20 grudnia 2011 r. skierowano do Republiki Kazachstanu wnioski o udzielenie pomocy prawnej w sprawie karnej o nadesłanie do akt śledztwa materiałów archiwalnych zawierających wykazy z liczbami i nazwiskami przesiedlonych Polaków i ich rozmieszczeniem na terenie Kazachskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej, materiałów zawierających informacje dotyczące zabezpieczenia Polakom miejsc zakwaterowania, pracy, wyżywienia, opieki zdrowotnej, wyniki przedsięwzięć podejmowanych przez władze radzieckie w celu nakłonienia Polaków do przyjęcia obywatelstwa radzieckiego, materiałów zawierających informacje o organizacji transportów z Polakami do kraju po zakończeniu II wojny światowej. W dniu 29 stycznia 2012 r. Prokuratura Generalna Rzeczypospolitej Polskiej przesłała ten wniosek do Ambasady Rzeczypospolitej w Kazachstanie w celu przekazania go władzom tego kraju do wykonania.

W odpowiedzi uzyskano wykazy materiałów pozostających w związku z przedmiotem śledztwa, a przechowywanych w kazachskich archiwach centralnych oraz poszczególnych archiwach lokalnych.

Zwrócono się w październiku 2013 roku w drodze pomocy prawnej do Prokuratury

Republiki Kazachstanu, występując o ponad 200 dokumentów o istotnym znaczeniu w prowadzonym śledztwie. W czerwcu 2014 roku Prokuratura Republiki Kazachstanu zrealizowała wniosek o pomoc prawną przesyłając do śledztwa S 32/00/Zk żądane dokumenty. Pochodzą z kilkunastu kazachskich archiwów. Pokazują, w jakich ekstremalnych warunkach żyli Polacy deportowani na Wschód i jakim represjom byli poddawani. Do tej pory zakończono pierwszy etap tłumaczenia. Wśród pozyskanych dokumentów znajduje się materiał „O zakazie tworzenia polskich szkół, teatrów, ośrodków kultury”. Inny dokument zawiera prośbę ambasady polskiej skierowaną do władz sowieckich o wydanie paczek żywnościowych dla Polaków. Wśród dokumentów są m.in. spisy polskich dzieci z konkretnych sowieckich domów dziecka rozmieszczonych na terenie ZSRR. Nadesłane materiały pozwolą na opracowanie listy osób deportowanych. Kopie uzyskanych materiałów archiwalnych zostaną przekazane do Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN w Warszawie, w celu ich opracowania i wykorzystania przez Centrum Udzielania Informacji o Ofiarach II Wojny Światowej. Pozwoli to na przeprowadzanie kwerend i udzielanie informacji osobom zainteresowanym o deportowaniu ich bliskich.

W 2016 r., poprzez badanie zasobów Archiwum Państwowego w Białymstoku, Łomży i Suwałkach, podjęto działania w celu wytypowania akt spraw osób zmarłych po wywiezieniu w głąb ZSRR. W podanych archiwach przechowywane są bowiem akta Sądów Grodzkich i Powiatowych w Białymstoku, Bielsku Podlaskim, Siemiatyczach, Hajnówce, Łomży, Kolnie, Augustowie i Suwałkach, dotyczące m.in. deportowanych, którzy zmarli lub zaginęli w ZSRR. Dotychczas ujawniono 410 takich spraw, z których 80 już podano oględzinom. Na ich podstawie ustalono nie tylko dane personalne zmarłych bądź zaginionych, lecz pozyskano też istotne dokumenty związane z ich deportacją, pobytem na zesłaniu i śmiercią. Kontynuowane są działania zmierzające do przesłuchania świadków pokrzywdzonych deportacjami; do chwili obecnej przesłuchano 3450 takich osób. Jednocześnie ustalane są kolejne osoby, jako deportowane z dawnego województwa białostockiego na tereny Związku Radzieckiego, których danych brakowało dotychczas w prowadzonym postępowaniu. Podejmowane czynności śledcze mają na celu przede wszystkim ustalenie jak najdokładniejszej liczby osób dotkniętych komunistycznymi represjami na Białostocczyźnie w latach 1939-1941 oraz zgromadzenie jak największej ilości materiału archiwalnego, dotyczącego zbrodniczych działań radzieckiego okupanta.

3. Śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznych będących nadto zbrodniami przeciwko ludzkości w postaci zabójstwa w lipcu 1945 r. w nieustalonym miejscu około 600 osób zatrzymanych na terenie Suwalszczyzny podczas „obławy augustowskiej” dokonanej przez wojska NKWD, przy współudziale funkcjonariuszy UB, MO oraz żołnierzy Ludowego Wojska Polskiego. (S 69/01/Zk).

Zgromadzony materiał dowodowy wykazał, że od 10 lipca 1945 r. do 25 lipca 1945 r. na

terenie Suwalszczyzny została przeprowadzona przez Armię Czerwoną zakrojona na wielką skalę obława w celu wyeliminowania zbrojnego, niepodległościowego podziemia oraz w celu pacyfikacji nieprzychylnych nastrojów miejscowej ludności. Akcja była wykonywana siłami jednostek specjalnych NKWD i oddziałów „Smiersz” przy współpracy funkcjonariuszy UB z jednostek terenowych. Z grupy około 7000 zatrzymanych w tym okresie osób, z których część nie była związana z ruchem niepodległościowym, zaginęło około 600 osób. Losy zaginionych osób są dotychczas nieznanne, ale należy przyjąć, że zatrzymane osoby zostały zabite, a tym samym dopuszczono się zbrodni ludobójstwa. Prokuratorzy zwracali się o wykonanie pomocy prawnej w sprawie karnej do Rosji w dniu 6 grudnia 1995 r., w dniu 24 lipca 2003 r., w dniu 10 marca 2006 r. oraz w dniu 30 lipca 2009 roku. W dniu 4 stycznia 1995 r. Główna Prokuratura Wojskowa Federacji Rosyjskiej w piśmie skierowanym do Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Moskwie podała, iż w wyniku pacyfikacji terenów Polski północno-wschodniej i części terytorium obecnej Litwy zatrzymano czasowo około 7000 osób w ramach unieszkodliwiania formacji „antyradziecko nastawionej Armii Krajowej”. Potwierdzono przy tym aresztowanie części osób z tej grupy przez organy „Smiersz” 3 Frontu Białoruskiego. Grupa ta liczyła 592 osób, których dalszy los, zgodnie z treścią wzmiankowanej informacji, jest nieznany. Dane te są w znacznej mierze zgodne z poczynionymi w toku śledztwa ustaleniami faktycznymi. Strona rosyjska w kolejnych odpowiedziach usztywniła stanowisko, twierdząc, że nie dysponuje żadnymi materiałami związanymi z losami osób zaginionych podczas obławy i nie udostępniła żądanych w odezwach dokumentów, a w piśmie z dnia 25 lipca 2011 r. przesłanym do Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej będącym odpowiedzią na wniosek strony polskiej o pomoc prawną z dnia 30 lipca 2009 r., podała, że w tej sprawie dysponuje tylko takimi informacjami, które stronie polskiej przekazano w dniu 4 stycznia 1995 r. W dniu 23 września 2010 r. skierowano wniosek o pomoc prawną do Białorusi, w którym zwrócono się o przeprowadzenie kwerend w Narodowym Archiwum Republiki Białoruś w Mińsku, Archiwum Państwowym Publicznych Organizacji z rejonu Białorusi oraz Państwowym Archiwum Obwodu Grodzieńskiego, a także w innych białoruskich zbiorach archiwalnych, w celu odnalezienia dokumentacji związanych z przedmiotem śledztwa S 69/01/Zk, jak i w celu ustalenia, czy w tym samym czasie na terenach przygranicznych z Polską, funkcjonariusze Armii Radzieckiej, funkcjonariusze NKWD przeprowadzali podobną operację wojskowo-policyjną w stosunku do przebywających tam Polaków. Białoruś odmówiła stronie polskiej zrealizowania tego wniosku o pomoc prawną. W ramach czynności prowadzonych w śledztwie S 69/01/Zk do chwili obecnej przesłuchano około 700 świadków spośród członków rodzin osób aresztowanych i ich sąsiadów będących niejednokrotnie bezpośrednimi obserwatorami zatrzymań, a także spośród osób zatrzymanych, następnie zwolnionych, po przejściu pierwszych punktów filtracyjnych. Zakończono kwerendy materiałów archiwalnych IPN, CAW i właściwych archiwów państwowych. W dniu 14 czerwca 2011 r. OKŚZpNP w Białymstoku, na podstawie między innymi danych zawartych w publikacji rosyjskiego historyka Nikity Pietrowa, wysłała wniosek o udzielenie przez Prokuraturę Generalną Federacji Rosyjskiej pomocy prawnej w postaci przesłania do śledztwa S 69/01/Zk, uwierzytelnionych kopii dokumentów przechowywanych w Centralnym Archiwum Federalnej Służby Bezpieczeństwa w Moskwie (w zespole

specjalnym 4, opis 3, teczka 24, karta 179-181), usytuowanym przy ulicy Bolszaja Łubianka 2, w postaci szyfrotelegramu numer 25212 Naczelnika Głównego Wydziału Kontrwywiadu „Smiersz”, Wiktora Abakumowa, datowanego na dzień 21 lipca 1945 r., w którym informuje on Ławrentija Berię o planowanej likwidacji 592 osób zatrzymanych w rejonie Puszczy Augustowskiej przez wydzieloną grupę operacyjną wojsk Wydziału „Śmierz” 3 Frontu Białoruskiego Robotniczo-Chłopskiej Armii Czerwonej. Przedmiotowy wniosek został w dniu 24.06.2011 r. przesłany przez Prokuraturę Generalną Rzeczypospolitej Polskiej do Prokuratury Generalnej Federacji Rosyjskiej. W toku śledztwa ustalono, iż w Centralnym Archiwum Federalnej Służby Bezpieczeństwa w Moskwie, przechowywany jest szyfrotelegram Naczelnika Głównego Wydziału Kontrwywiadu Wojskowego „Smiersz” przy Ludowym Komisariacie Obrony Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich Wiktora Abakumowa, numer 25871, w którym informuje on Ławrentija Berię o ilości broni zabranej członkom Armii Krajowej oraz, że zatrzymano dowódcę, Polaka o nazwisku Krupiński, urodzonego w 1906 roku, pseudonim „Grom”. Szymon Krupiński, syn Antoniego i Karoliny, urodzony w dniu 16 kwietnia 1906 r. w Staroświęcianach, figuruje na opracowanej przez OKŚZpNP w Białymstoku, liście osób zaginionych w „Obławie Augustowskiej”. W toku śledztwa ustalono nadto, iż osobami odpowiedzialnymi za przeprowadzenie likwidacji zatrzymanych obywateli polskich, członków Armii Krajowej byli zastępca szefa Głównego Dowództwa Kontrwywiadu Wojskowego „Smiersz” przy Ludowym Komisariacie Obrony Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich generał – major Iwan Iwanowicz Gorgonow oraz szef Dowództwa Kontrwywiadu Wojskowego „Smiersz” przy Ludowym Komisariacie Obrony Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich Trzeciego Frontu Białoruskiego Armii Czerwonej generał – lejtant Paweł Wasiljewicz Zelenin. Ustalono, że Iwan Iwanowicz Gorgonow, narodowości rosyjskiej, urodził się w 1903 roku i zmarł w 1994 roku, a Paweł Wasiljewicz Zelenin, narodowości rosyjskiej, urodził się w 1902 roku i zmarł w 1965 roku. W dniu 1 grudnia 2011 r. OKŚZpNP w Białymstoku ponownie wysłała do Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej wnioski uzupełniające o udzielenie pomocy prawnej w sprawie karnej przez Prokuraturę Generalną Federacji Rosyjskiej. W tym wniosku o pomoc prawną prokuratorzy IPN proszą o nadesłanie do akt śledztwa urzędowego odpisu telegramu numer 25871 Wiktora Abakumowa i wskazują, w jakim to konkretnie zespole archiwalnym ten dokument jest przechowywany w Centralnym Archiwum Federalnej Służby Bezpieczeństwa w Moskwie przy ulicy Bolszaja Łubianka 2. Oprócz tego prokuratorzy IPN proszą stronę rosyjską o nadesłanie do akt śledztwa urzędowych odpisów materiałów wszczętych i przeprowadzonych śledztw wobec osób zatrzymanych podczas „Obławy Augustowskiej”, śledztw wymienionych w piśmie z dnia 4 stycznia 1995 r., Prokuratury Generalnej Federacji Rosyjskiej Głównej Prokuratury Wojskowej oraz urzędowych odpisów akt osobowych jak i aktów zgonów Iwana Gorgonowa, Pawła Zelenina. Prokuratura Generalna Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 29.12.2011 roku przesłała ten wniosek do Prokuratury Generalnej Federacji Rosyjskiej. W dniu 17.04.2012 roku od Prezesa IPN uzyskano kserokopie szyfroteleramów numer 25212 i 25871 Abakumowa, które do dokumenty Prezes IPN otrzymał w Moskwie od przedstawicieli Stowarzyszenia „Memoriał”. Z Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Moskwie do akt śledztwa wpłynęły w dniu 19.04.2012 roku dokumenty przesyłane przez rosyjskiego historyka Nikitę Pietrowa z

Stowarzyszenia „Memoriał” zawierające między innymi pismo wskazująca na odtajnienie w Centralnym Archiwum Federalnej Służby Bezpieczeństwa w Moskwie, szyfrotelegarów numer 25212 i 25871 Abakumowa. 81 Korpus dowodzony był przez generała lejtnanta Fiodora Zacharowa i składał się z 2 Dywizji 50 Armii, 13 i 230 Pułku Piechoty. Materiał śledztwa wskazuje nadto na nazwę jednej z jednostek wojskowych zaangażowanych w akcji, jako I batalion. Dowódcą kontrwywiadu 50 Armii był pułkownik Polikarp (osoby szukające swoich bliskich przez PCK pisały, że aresztowania były prowadzona na rozkaz dowódcy kontrwywiadu 50 Armii pułkownika Polikarpa). W maju 20013 roku do akt śledztwa wpłynęły materiały przesłane przez Prokuraturę Okręgową Litwy, które stanowią realizację wniosku o pomoc prawną w sprawie karnej skierowanego w 2012 roku przez OKŚZpNP w Białymstoku do strony litewskiej. W dniu 23 lipca 2013 roku do Prokuratury Generalnej RP wpłynęło pismo z dnia 19 lipca 2013 roku Prokuratury Generalnej Federacji Rosyjskiej, z którego treści wynika, że na podstawie art. 2 Europejskiej Konwencji o wzajemnej pomocy prawnej w sprawach karnych z dnia 20.04.1959 roku i art. 17 umowy z dnia 16 września 1996 roku między Federacją Rosyjską a Rzeczypospolitą Polską o pomocy prawnej w stosunkach prawnych w sprawach karnych i cywilnych – „realizacja wskazanych wniosków nie wydaje się możliwa”. W dniu 7.11.2013 roku w śledztwie S 69/01/Zk prowadzonym w sprawie „Obławy Augustowskiej” powołano biegłego z zakresu medycyny sądowej dr n. med. Andrzeja Ossowskiego z Katedry Medycyny Sądowej Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie Polskiej Bazy Genetycznej Ofiar Totalitaryzmu, w celu pobrania od rodzin „Obławy Augustowskiej” materiału biologicznego do badań DNA i umieszczenia pobranego materiału biologicznego w banku genetycznym Polskiej Bazy Ofiar Totalitaryzmu. O terminach i miejscach pobierania tego materiału biologicznego rodziny „Obławy Augustowskiej” zostaną poinformowane odrębnymi pismami a ten materiał biologiczny będzie pobierany tylko w tym przypadku, gdy wyrażą na to zgodę członkowie rodzin „Obławy Augustowskiej”. Zaznaczyć należy, iż tylko w postępowaniu S 69/01/Zk znajduje się pełny materiał dokumentujący wydarzenie dotyczące „Obławy Augustowskiej”.

W maju 2014 roku opracowano wniosek o pomoc prawną skierowany do Prokuratury Białorusi, w którym zwrócono się o przeprowadzenie kwerendy w wskazanych archiwach w celu odnalezienia wszelkich dokumentów dotyczących "obławy augustowskiej" . Wniosek ma na celu uzyskanie dokumentów, które potwierdziły bądź wykluczyły tezę, iż zabójstwa osób zatrzymanych w ramach tzw. "obławy augustowskiej" dokonano na przełomie lipca i sierpnia 1945 roku na terenie poligonu w Lidzie. W dniu 25.08.2014 roku do tut. Komisji wpłynęło pismo z Prokuratury Białorusi , będące odpowiedzią na skierowany wniosek o udzielenie międzynarodowej pomocy prawnej. Uzyskano tłumaczenie tegoż pisma, z którego wynika, iż strona białoruska odmawia realizacji wniosku , argumentując, iż byłoby to sprzeczne z ich prawodawstwem.

Do chwili obecnej pobrano materiał biologiczny od około 130 osób do badań DNA. Skierowano wniosek o międzynarodową pomoc prawną do Stanów Zjednoczonych, celem przeprowadzenia kwerendy z jednym z wytypowanych archiwów, mogącego przechowywać dokumenty dotyczące przedmiotu śledztwa.

W dniu 25.04.2015 roku w ramach śledztwa S 69/01/Zk przeprowadzono prace archeologiczne na terenie Nadleśnictwa Pomorze, gmina Giby, powiat sejneński i augustowski, województwo podlaskie. Dokonano wykopów archeologicznych w dwóch miejscach wskazanych przez świadka, gdzie miały być pochowane zwłoki osób zastrzelonych podczas ucieczki z konwoju. Nie ujawniono szczątków ludzkich, jak też innych przedmiotów. Ponadto dokonano pięciu wykopalisk archeologicznych w miejscu, gdzie latem 1945 roku stacjonowały wojska radzieckie. Tu także nie odnaleziono ludzkich szczątków kostnych. W jednym z tych miejsc odnaleziono 19 łusek od amunicji określonej przez specjalistów z firmy „Bross” jak amunicja sowiecka 7, 92 mm od pistoletu TT lub pistoletu maszynowego Pepesza. Na jednym z tych łusek był uwidoczniiony rok produkcji wskazujący prawdopodobnie na rok 1944. Przedmiotowe łuski zabezpieczono do ewentualnych dalszych badań.

Otrzymano ekspertyzę biegłego z Instytutu Geodezji i Kartografii, która miała ustalić na podstawie zdjęć lotniczych i satelitarnych, miejsc o charakterystykach spektralnych i cechach fotointerpretacyjnych wskazujących na możliwość istnienia w okolicach Gib masowych jam grobowych.

Biegły z zakresu geodezji i kartografii wskazał kilkadziesiąt punktów, w których mogą znajdować się jamy grobowe. W celu weryfikacji w sprawie powołano biegłego archeologa. Z jego udziałem dokonano oględzin wszystkich wskazanych miejsc. Następnie w dniach 05-06 listopada 2015r. dokonano sprawdzeń pięciu miejsc wskazanych przez leśników oraz biegłego z zakresu kartografii, w których mogły znajdować się szczątki ludzkie. W jednym z miejsc położonych w lesie przy drodze prowadzącej ze wsi Rygol w kierunku granicy z Republiką Białoruś, przeprowadzono eksplorację miejsca oznaczonego zniszczonym, drewnianym krzyżem. Miejsce to zostało wcześniej wskazane przez leśników. Na bardzo niewielkiej głębokości stwierdzono w nim szczątki dwóch osób. Z pierwszych oględzin tych szczątków wynika, że jedna z tych osób, która została pochowana jako pierwsza, miała owinięty długi drut wokół lewej nogi, na wysokości kostki. Zarówno ta okoliczność jak i układ szczątków pozwalają przypuszczać, że osoba ta została wciągnięta do jamy grobowej przy pomocy w/w drutu. Druga osoba miała nogi owinięte kablem, a także uszkodzoną czaszkę. Prawdopodobnie są to szczątki dwóch mężczyzn w wieku do lat 25. Odnalezione szczątki zostaną poddane szczegółowym oględzinom oraz badaniom genetycznym. Jedną z wersji śledczych, która zakłada, że mogą to być szczątki dwóch osób, które uciekły podczas prowadzonej Obławy Augustowskiej. Nie sposób oczywiście wykluczyć - w chwili obecnej - iż są to ofiary innych zbrodni.

W wyniku stałego monitoringu stron internetowych historycy Oddziałowego Biura Edukacji Publicznej IPN w Białymstoku natrafili na duży zbiór dokumentów 50 armii III Frontu Białoruskiego. Dokumenty te obrazują wojskową część operacji przeczesywania Puszczy Augustowskiej. Zostały one włączone do śledztwa w sprawie Obławy Augustowskiej, prowadzonego w Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Białymstoku. Są obecnie tłumaczone na język polski. Do analizy odnalezionych dokumentów prokurator powołał zespół historyków z OBEP.

Na podstawie tych dokumentów możemy stwierdzić, jakie jednostki Armii Czerwonej uczestniczyły w operacji. Było to 11 dywizji strzeleckich (z 29, 69, 81 i 124 Korpusu Strzeleckiego 50 i 48a) wraz z dywizyjnymi pułkami artylerii, 3 brygady pancerne i brygada zmechanizowana (z 2 gwardyjskiego korpusu pancernego). Razem jest to liczba żołnierzy zbliżona do wymienianych wcześniej 45 tys.

Dzięki ujawnionym dokumentom możemy poznać dokładnie zasięg terytorialny obławy, co jest szczególnie istotne w odniesieniu do jej zasięgu na północy i wschodzie (terytoriów Litewskiej i Białoruskiej SRS). Na północy 2 gwardyjski korpus pancerny rozpoczął operację w kierunku południowo-zachodnim od linii: Zielonka – Wiejsieje – Szadziuny – Lejpuny – Druskienniki, natomiast na wschodzie blokadę na prawym brzegu Niemna zorganizowano na linii Druskienniki – Przewałka – Łukawica. Od południa zorganizowano blokadę na linii: Niemnowo (miejscowość przy wejściu Kanału Augustowskiego do Niemna) – płd. brzeg Kanału Augustowskiego – Brzozówka – płd-wsch. brzeg rzeki Wołkuszanka – Lipsk – płd-wsch brzeg rz. Biebrza – Dębowo. Warto jednak zwrócić uwagę, że aresztowane zostały (i zaginęły) także osoby z miejscowości położonych na południe od tej linii (Dąbrowa Białostocka, Kamienna Nowa, Hamulka, Suchowola).

Operacja rozpoczęła się jednocześnie – rano 12 lipca [2 Gwardyjski Korpus Pancerny rozpoczął operację wcześniej – 11 lipca o godz. 6:00], natomiast 19 lipca zakończyła się jedynie jej pierwsza (główna) część. Dokumenty potwierdzają, że w następnych dniach trwało powtórne przeczesywanie lasów, dokonywano aresztowań. Niewątpliwie za koniec operacji należy uznać dzień zamordowania osób aresztowanych, ale na ten temat brak jest jakichkolwiek informacji – można jedynie przypuszczać, że był to sam koniec lipca.

Dokumenty potwierdzają, że ostateczna liczba zatrzymanych i aresztowanych, a następnie zgładzonych jest większa niż podana w szyfrogramie gen. Abakumowa do Ławrientija Berii (7049 zatrzymanych i 592 aresztowanych), która oddawała stan na dzień 21 lipca. Tymczasem np. tylko formacje 124 Korpusu Strzeleckiego w dniach 18-24 lipca zatrzymały 202 osoby, z których aresztowano 48.

Sposób przeprowadzenia operacji był bardzo profesjonalny. Wojska w niej uczestniczące przemieszczały się w trzech rzutach: I – tyraliera przeczesująca teren, II – druga linia, która zajmowała się głównie sprawdzaniem mieszkańców w miejscowościach na linii działania i przeprowadzaniem rewizji, III – grupy wsparcia (w tym dywizyjne pułki artylerii). Żołnierze w pierwszym rzucie mieli być oddaleni od siebie o 8-10 m, a nawet 6-8 m, co – wydaje się – było przestrzegane. Na przykład w 324 dywizji strzeleckiej w I rzucie znajdowało się 797 żołnierzy, a szerokość pasa działania dywizji wynosiła 7 km. Na obszarach już sprawdzonych („przeczesanych”) organizowano kolejne blokady (zapory), aby „elementy przeoczone” nie miały możliwości odejścia z tego terenu. Następnie przeprowadzano powtórne przeczesywanie. Wprowadzono też zakaz poruszania się ludności w godzinach 21.00-8.00. Wszystkie te działania były konsekwencją przesadzonych informacji na temat liczebności (8 tys.) i uzbrojenia (m.in. 10 czołgów) polskich partyzantów w Puszczy Augustowskiej.

Dokumenty wyjaśniają też częściowo los grupy 1685 Litwinów wymienianych w znanym wcześniej raporcie gen. Abakumowa, spośród których aresztowano, a następnie przekazano organom NKWD – NKGB Litewskiej SSR 252 „bandytów”. Okazało się, że wszystkie w/w osoby zostały zatrzymane w dniach 12-18 lipca w strefie działania 2 gwardyjskiego korpusu pancernego, a więc poza terytorium ówczesnej Polski. Dzięki współpracy Oddziału IPN w Białymstoku z litewskim Centrum Badania Ludobójstwa i Ruchu Oporu udało się ustalić losy dwóch Litwinów (spośród znanych 12), którzy zostali aresztowani w trakcie obławy: jeden z nich zbiegł z aresztu w grudniu 1945 r., a drugi w listopadzie 1945 r. został wywieziony do łagru w ASSR Komi, skąd zwolniono go w końcu czerwca 1946 r. Wynika z tego, że aresztanci przekazani organom LSRS byli potraktowani inaczej niż pozostali aresztowani.

Dzięki omawianym dokumentom do listy ofiar obławy można dopisać nowe nazwiska. Potwierdzają one np. dokonywanie aresztowań w Kaletach (Białoruska SRS), o których mówili tamtejsi mieszkańcy.

Na podstawie omawianych archiwaliów poznajemy nowe szczegóły dotyczące bitwy nad jeziorem Brożane (miejsce, czas, przebieg bitwy, straty osobowe). W oparciu o uzyskane dokumenty wiadomo także, że jednostki 50. armii dokonywały aresztowań na mniejszą skalę także w sierpniu 1945 r. Znane są także nazwiska dowódców poszczególnych jednostek wojskowych.

W dniu 11.03.2016 roku prokurator OKŚZpNP w Białymstoku skierował do Prokuratury Krajowej Departamentu Współpracy z Zagranicą wniosek o pomoc prawną o przeprowadzenie przez stronę białoruską na ich terytorium prac archeologicznych w miejscach wskazanych konkretnymi współrzędnymi geograficznymi w rejonie wsi Kalety i leśniczówki Gieź w celu ustalenia czy nie ma tam szczątków kostnych ofiar „Obławy Augustowskiej”. Wnioskowano też o dopuszczenie do tych czynności prokuratora OKŚZpNP w Białymstoku i biegłego archeologa powołanego przez tego prokuratora. W przypadku ujawnienia w wyniku prac archeologicznych ludzkich szczątków kostnych wnioskujemy o przekazanie ich OKŚZpNP w Białymstoku do śledztwa S 69/01/Zk.

Planowane jest także opracowanie wniosku do strony rosyjskiej. Zostanie on opracowany po otrzymaniu tłumaczenia na język polski wszystkich materiałów dotyczących 50 Armii Wojsk ZSRR. Pod koniec marca 2016 roku w śledztwie S 69/01/Zk uzyskano następane 298 karty dokumentów dotyczących 50 Armii Wojsk ZSRR. Prokurator prowadzący śledztwo powołał tłumacza języka rosyjskiego w celu przetłumaczenia tych dokumentów na język polski. Tłumaczenie zostanie zakończone w czerwcu 2016 roku. Wniosek o pomoc prawną do strony rosyjskiej dotyczyć będzie przekazania przez stronę rosyjską uwierzytelnionych odpisów dokumentów 50 Armii ZSRR i nadesłania informacji o radzieckich funkcjonariuszach, którzy brali udział w „Obławie Augustowskiej”.

W dniu 29 kwietnia 2016 r. strona białoruska poinformowała o odmowie realizacji wniosku o pomoc prawną, który został wystosowany w przedmiotowym śledztwie. W piśmie podano,

iż na podstawie art. 19 Umowy między Republiką Białorusi a Rzeczpospolitą Polską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych, pracy i karnych z dnia 26.10.1994 roku podtrzymuje swoją decyzję z dnia 22.07.2014 roku o odmowie udzielenia pomocy prawnej na potrzeby ww. śledztwa. Ta odpowiedź wskazuje, iż strona białoruska nie będzie wykonywać wniosków o pomoc prawną sporządzanych w śledztwie S 69/01/Zk.

W dniach 27–28 czerwca 2016 r. prokurator Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Białymstoku przeprowadził czynności w ramach śledztwa S 69/01/Zk, dotyczącego Obławy Augustowskiej. W okolicach drogi Rygol – Giby oraz starej drogi prowadzącej w kierunku leśniczówki Giedź (Białoruś) przeprowadzono sondaże archeologiczne w dziesięciu miejscach wskazanych przez miejscowych leśników oraz świadków, którzy złożyli zeznania w śledztwie. W czynnościach uczestniczyli biegli z zakresu archeologii, antropologii i historii. Czynności te nie przyniosły oczekiwanych rezultatów.

Ponadto w listopadzie 2016 roku rozpoczęto prace archeologiczne w rejonie Sajenka, koło Augustowa. Z zebranego materiału dowodowego wynika, iż na tym terenie były ujawniane zwłoki osób osadzonych podczas Obławy w PUBP w Augustowie (Dom Turka). Z uwagi na warunki atmosferyczne przeprowadzono tylko pierwszą, wstępną część sondaży archeologicznych, które nie ujawniły jam grobowych z ludzkimi szczątkami kostnymi. Kolejne, znacznie większe prace archeologiczne na tym terenie zostaną wykonane w okresie wiosny 2017 r. Nadto zostaną dokończone dotychczas wykonywane sondaże archeologiczne na terenie Nadleśnictwa „Pomorze” (rejon Gib), w miejscach wskazanych w opinii Instytutu Geodezji i Kartografii w Warszawie.

W okresie od 29 marca do 7 kwietnia 2017 roku w ramach śledztwa przeprowadzono na terenie Leśnictwa Lipowiec w obrębie Nadleśnictwa Augustów sondaże archeologiczne. Łącznie wykonano ich 190 w czterech wytypowanych miejscach, w których mogły znajdować się szczątki ludzkie. Wynik prac negatywny. Nie ujawniono bowiem szczątków ludzkich. Zabezpieczono natomiast łącznie 12 dowodów rzeczowych, głównie w postaci łusek, broni pistoletowej systemu „Tokariew”.

Historyk z zakresu wojskowości sporządził opinię na temat ujawnionych dokumentów 50 Armii Wojsk ZSRR, potwierdzając ich autentyczność.

Prokuratorzy prowadzący śledztwo dokończyli analizę licznych tzw. akt odszkodowawczych (czyli dotyczące postępowań o odszkodowania za niesłuszne aresztowanie, prowadzonych w latach dziewięćdziesiątych na wniosek rodzin ofiar), znajdujące się w Sądzie Okręgowym w Suwałkach. Dokumentacja ta umożliwiła weryfikację i poszerzenie listy osób zamordowanych.

Sporządzono międzynarodowy wniosek o pomoc prawną skierowany do Federacji Rosyjskiej. Przedmiotowy wniosek wyrażał prośbę o nadesłanie do akt dokumentów w

postaci dzienników bojowych 50 Armii Wojsk ZSRR, biorących udział w „Obławie Augustowskiej” oraz o przekazanie danych o żołnierzach, w tym dowódcach tej wojskowej operacji oraz o nadesłanie dokumentów jednostek kontrwywiadu „Smiersz”, którym przekazano osoby zatrzymane podczas „Obławy Augustowskiej” z wskazaniem miejsca, gdzie zatrzymane osoby zostały pozbawione życia.

W kwietniu 2018 roku na terenie puszczy augustowskiej w miejscach, w których zdaniem biegłego z zakresu geodezji i kartografii mogły znajdować się masowe jamy grobowe przeprowadzono sondaż archeologiczny. Wynik prac negatywny.

Przeprowadzane są kolejne kwerendy w Archiwum Akt Nowych w Warszawie oraz Archiwum Państwowym w Suwałkach.

4. Śledztwo w sprawie represji sowieckich wobec Polaków, w tym zabójstw, bezprawnych aresztowań i eksterminacyjnych wywózek z powiatu grodzieńskiego (w granicach II RP) w latach 1944 - 1956r (S 30/02/Zk).

Po uwolnieniu w 1944 roku Grodzieńszczyzny spod okupacji niemieckiej formacje sowieckie, które zajęły te tereny rozpoczęły represje wobec Polaków. Represje skierowane były przede wszystkim wobec żołnierzy Armii Krajowej. Byli oni sądzeni, a następnie skazywani za zdradę ojczyzny, przynależności do tajnej organizacji AK przez sądy wojskowe. Orzekały one najczęściej kary śmierci oraz kary wieloletniego zesłania. Większość ze skazanych w latach 50-tych XX wieku wróciło do Polski, część pozostała w ZSRR. W dniu 22 grudnia 2011 r. skierowano do Republiki Kazachstanu wnioski o udzielenie pomocy prawnej w sprawie karnej o nadesłanie do akt śledztwa materiałów archiwalnych zawierających wykazy z liczbami i nazwiskami przesiedlonych Polaków i ich rozmieszczeniem na terenie Kazachskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej, materiałów zawierających informacje dotyczące zabezpieczenia Polakom miejsc zakwaterowania, pracy, wyżywienia, opieki zdrowotnej, wyniki przedsięwzięć podejmowanych przez władze radzieckie w celu nakłonienia Polaków do przyjęcia obywatelstwa radzieckiego, materiałów zawierających informacje o organizacji transportów z Polakami do kraju po zakończeniu II wojny światowej. W dniu 2 lutego 2012 r. Prokuratura Generalna Rzeczypospolitej Polskiej przesłała ten wniosek do Ambasady Rzeczypospolitej w Kazachstanie w celu przekazania go władzom tego kraju do wykonania.

W obszernych materiałach nadesłanych z Kazachstanu nie odnaleziono informacji dotyczących czasokresu objętego śledztwem. Jednym z głównych wątków postępowania jest deportacja przeprowadzona przez władze radzieckie w dniu 18 kwietnia 1952 roku, którą objęto kilka tysięcy osób narodowości polskiej, zamieszkujących tereny przedwojennego powiatu grodzieńskiego i powiatu wołkowyskiego. Osoby te zostały przetransportowane w bydłych wagonach na tereny obecnego Kazachstanu, gdzie zostały zmuszone do pracy w kołchozach, w bardzo trudnych warunkach klimatycznych i socjalnych. Większość z nich powróciła do Polski w ramach repatriacji w 1956 roku. Prowadzone czynności procesowe

mają na celu ustalenie możliwie pełnej liczby osób pokrzywdzonych, ich danych osobowych oraz losów.

5. Śledztwo w sprawie internowań i pozbawienia wolności w obozach w ZSRR obywateli polskich z terenu województwa białostockiego dokonanych w latach 1944-1945 przez funkcjonariuszy NKWD i UBP (S 44/02/Zk).

Przedmiotem postępowania są przestępstwa popełnione na terenie byłego województwa białostockiego wobec obywateli polskich podejrzewanych o współpracę z organizacjami niepodległościowymi lub nieprzychylny stosunek do nowych władz komunistycznych w latach 1944-1945 r. Przestępstw tych dopuszczały się sowieckie władze wojskowe przy udziale funkcjonariusze UB. Osoby zatrzymane bez orzeczeń sądowych i prokuratorskich były wywożone do obozów jenieckich w ZSRR umiejscowionych w: Ostaszkanie, Riazaniu, Borowiczach, Stalinogorsku. Organy radzieckie określały uwięzionych jako internowanych. Łączna liczba Polaków tak pozbawionych wolności liczba wynosiła ponad 20 tysięcy osób. Funkcjonariusze ZSRR prowadzili wobec internowanych czynności śledcze zmierzające do ustalenia ich antyradzieckiej działalności lub innej mogącej stanowić zagrożenie dla komunistycznych władz polskich. Internowani w obozach przebywali w warunkach zagrażających ich życiu, a nadto byli zmuszani do wykonywania ciężkiej pracy np. w kopalniach węgla.

Podczas śledztwa dotychczas przesłuchano ponad 700 świadków – pokrzywdzonych. Dokumentację aktową śledztwa, poza zeznaniami, tworzą archiwalia uzyskane z Centralnego Archiwum Wojskowego posiadającego w swoich zasobach kopie radzieckich spraw osób internowanych, a nadto kopie dokumentów z archiwów państwowych dotyczące powrotu internowanych do kraju.

W aktach śledztwa zgromadzono materiały pozyskane po przeprowadzonych oględzinach akt Sądów Wojewódzkich i Okręgowych w Białymstoku, Łomży, Suwałkach i Ostrołęce, w sprawach o uzyskanie suwałowania w związku z uwięzieniem ZSRR w 1944 r. i latach następnych. Do chwili obecnej przeprowadzono oględziny 322 takich postępowań.

Istotne dokumenty pozyskano w wyniku oględzin akt Sądów Grodzkich i Powiatowych w Białymstoku, Suwałkach i Łomży o uznaniu za zmarłych osób internowanych z d. województwa białostockiego do ZSRR.

Podejmowane czynności w śledztwie mają na celu przede wszystkim ustalenie rozmiaru krzywd jakich doznali mieszkańcy białostoczczyzny pozbawieni wolności w radzieckich obozach po 1944 r.

6. Śledztwo w sprawie niedopełnienia obowiązków przez prokuratorów Wojskowej

Prokuratury Rejonowej w Białymstoku na szkodę Stanisława B., tymczasowo aresztowanego w dniu 12 sierpnia 1949 r. pod zarzutem działalności w organizacji NZW, poprzez zaniechanie przedłużenia okresu stosowania środka zapobiegawczego i nie powołanie biegłych lekarzy psychiatrów do oceny stanu zdrowia psychicznego Stanisława B., co skutkowało pozbawieniem go wolności w więzieniu w Białymstoku i szpitalach psychiatrycznych do czasu uzyskania opinii biegłych o niepoczytalności w chwili dokonania przez niego zarzuconych czynów i umorzenia postępowania w dniu 22 stycznia 1957 r. przez prokuratora Prokuratury Wojewódzkiej w Białymstoku (S 84.2020.Zn).

Postępowanie jest prowadzone w oparciu o analizę dokumentów postępowania karnego przeprowadzonego w sprawie Stanisława B., członka Armii Krajowej od 1942 r., a od 1945 r. Narodowego Zjednoczenia Wojskowego, pseudonim „Ogień”, którego oskarżono o dokonanie akcji przeciwko żołnierzom Armii Radzieckiej i Ludowego Wojska Polskiego oraz funkcjonariuszom MO, a nadto szeregu innych czynów podjętych z rozkazów dowództwa organizacji niepodległościowej. Z przekazanych do IPN w Białymstoku przez Prokuraturę Okręgową w Białymstoku akt wynika, że Stanisław B. po zatrzymaniu przez funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa został w dniu 12 sierpnia 1949 r. tymczasowo aresztowany przez prokuratora Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Białymstoku. Czas trwania tymczasowego aresztowania został przedłużony do dnia 8 kwietnia 1950 r. Skierowany do sądu wojskowego w Białymstoku akt oskarżenia przeciwko Stanisławowi B. został przez ten sąd zwrócony w dniu 20 kwietnia 1950 r. do prokuratury wojskowej celem uzupełnienia postępowania, z uwagi na podejrzenie choroby psychicznej oskarżonego. Czas trwania tymczasowego aresztowania wobec Stanisława B. nie został jednak przedłużony.

Prokuratorzy Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Białymstoku pomimo wątpliwości co do poczytalności Stanisława B. zaniechali uzyskania opinii sądowo - psychiatrycznej o stanie zdrowia Stanisława B. w czasie popełnienia czynów, a jednocześnie zawiesili postępowanie w dniu 27 lutego 1951 r. z powodu jego choroby. W tym okresie Stanisław B. pomimo braku decyzji o przedłużeniu aresztowania był więziony w Białymstoku oraz izolowany w ośrodkach i szpitalach psychiatrycznych do dnia 22 stycznia 1957 r., to jest do dnia podjęcia zawieszono i umorzenia postępowania przez Prokuraturę Wojewódzką w Białymstoku, która po zmianach przepisów prawnych, stała się właściwa do prowadzenia sprawy. Po uzyskaniu opinii biegłych sądowych stwierdzono bowiem jego niepoczytalność w czasie popełnienia czynów.

W ramach śledztwa podejmowane są działania zmierzające do ustalenia danych personalnych i meldunkowych prokuratorów Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Białymstoku związanych z prowadzeniem sprawy Stanisława B. i inne czynności w celu pociągnięcia sprawców do odpowiedzialności karnej. Ponadto w sprawie będą wyjaśniane okoliczności związane ze stosowaniem przestępczych metod śledczych i ich ewentualny wpływ na zdrowie pokrzywdzonego.

Zbrodnie nazistowskie

1. Śledztwo o sygnaturze S 5.2014.Zn w sprawie zbrodni nazistowskich zbrodni wojennych przeciwko ludzkości, popełnionych w dniu 27 maja 1944 r. na terenie Tykocina, Łap, Sokół oraz szeregu innych okolicznych miejscowości, polegających na przeprowadzeniu masowych aresztowań i osadzeniu, w celu eksterminacji w obozach koncentracyjnych co najmniej 1500 mieszkańców w/w miejscowości, przez funkcjonariuszy III Rzeszy Niemieckiej.

W trakcie dotychczas wykonanych czynności procesowych ujawniono co najmniej 1500 osób pokrzywdzonych, mieszkańców Łap, Sokół, Tykocina oraz szeregu okolicznych miejscowości, którzy zostali aresztowani w dniu 27 maja w akcji odwetowej za zamordowanie oficera posterunku żandarmerii w Tykocinie – Filipa Schweigera. Wszystkie osoby aresztowane zostały umieszczone w obozach koncentracyjnych na terenie Europy, kobiety początkowo osadzono w obozie w Ravensbruck, a mężczyzn w Gross Rosen. Stamtąd więźniowie byli stopniowo przewożeni do innych obozów. Około połowa z nich zginęła w miejscach odosobnienia. Do chwili obecnej w sprawie przesłuchano w charakterze świadków kilkaset osób zamieszkujących na terenie całego kraju. Podejmowane czynności śledcze mają na celu ustalenie pełnej liczby osób aresztowanych, ich danych personalnych oraz losów.

2. Śledztwo w sprawie zbrodni nazistowskich popełnionych w 1941 roku na terenie powiatu Bielsk Podlaski przez funkcjonariuszy Wehrmachtu na osobach z ludności cywilnej (S 39/15/Zn)

Zawieszone postępowanie b. OKBZpNP w Białymstoku podjęto w dniu 18 maja 2015r. W toku śledztwa zostaną podjęte niezwłocznie czynności zmierzające do wszechstronnego wyjaśnienia okoliczności sprawy oraz ukierunkowanie śledztwa na określonych sprawców. Śledztwo dotyczy zamordowania w czerwcu 1941 roku co najmniej kilkudziesięciu mieszkańców następujących miejscowości powiatu Bielska Podlaskiego: Ściony, Kiewłaki, Stryki, Brańsk, Andrianki, Boćki, Cieluszki, Plutycze – Strabla, Grabowiec, Poletyły, Wyszki, Piotrowo- Krzywokoły, Piotrowo – Trojany, Knorydy, Zubowo, Mień, Reduty, Sobiątyn, Szczyty – Dzięciołowo, Orla, Dubno, Kowale.

Jednym z wątków śledztwa jest kierowanie mieszkańców okolic Bielska Podlaskiego, Brańska, Ciechanowca i Wysokiego Mazowieckiego na tzw. „roboty przymusowe”, przez niemieckie władze okupacyjne. W toku postępowania ujawniono dane kilku tysięcy osób przesiedlonych na tereny byłych Prus Wschodnich w latach 1941-1945, które były zmuszane do świadczenia nieodpłatnej pracy w gospodarstwach rolnych, zakładach przemysłowych i usługowych. Przedmiotem postępowania są również zabójstwa dokonywane przez żołnierzy Wehrmachtu oraz funkcjonariuszy żandarmerii na osobach z ludności cywilnej.

ŚI